

24.37x30.11	1	עמוד 4	מקור ראשון - שבת	04/2019	68186913-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינונו - 80790					

משורות הגאולה

בפיוט שנהגו יהודי מרוקו לשורר בשביעי של פסח ראו רבותיי את סימני הגאולה. על תקומת שלושת בעלי הגאולה הראשונה, על הדמיון בין משה להרצל ועל מרים פרץ ורונה רמון שבזכותן נגאלו ישראל

בימי יהושע ובין מלחמת העצמאות, "כאילו בימינו נכתבו הדברים". בהשראת התיאור בספר יהושע ובסגנון מקראי, סיכם בן-גוריון את מהלכי המלחמה בעשרת הימים שלאחר הפוגה הראשונה. בכך נתקיימה השירה השנייה, שירת יהושע, בשירתו של דוד בן גוריון:

פתחו צבאות ישראל... בהתקפה רבתי על מרכזי הכוח הערבי בארץ, והכו את מלכי לוד ורמלה, מלכי בית-נבאללה ודיר-טריף, מלכי קולה ומגדל צדק, מלכי צרעה ואשתאול, מלכי ארטוף ועין כרם בשפלה, ומלכי חתה וחרתיה בדרום, מלכי שפרעם וציפורי, מלכי עיקמהיל וכפר-כנה, נצרת ונימרין בגליל, מלכי לובין וקרך-חייטין.

התשתית לבית דוד

ומכאן לשירה השלישית בפיוט, שירת מרים. מרים העניקה לעם ישראל את הבאר. מרים היא הכוח המניע את העם וכבר עמדו חז"ל על ההבדלים בין שירתו של משה לשירתה שלה. "אז ישיר משה ובני ישראל" – משה אמר שירה והעם חזר אחריה. אך מרים שרה אחרת: "ותען להם מרים: שירו לה" – מרים היא שדוחפת את העם לשיר.

כשבאתי לחפש את שירתה של מרים בדורנו, ענתה לי מיד שירתה של מרים פרץ אשר שיכלה את שני בניה, והיא קמה וגם ניצבה. ואל מרים פרץ מצטרפת רונה רמון, ועוד רבות מנשות ישראל, אימהות הנופלים של מלחמות ישראל. אלו הן נשות מרים שבזכותן נגאלו ישראל. והנה ענתה השירה השלישית של מרים פרץ מתוך נאומה בפרס ישראל:

זכות נפלה בחלקה של משפחתי להיות שותפה בהגנה על מדינת ישראל. וגם אם השכול היכה בי פעמיים - אינני נואשת! אמשיך לחיות, חיים משמעותיים של מסירות ונתינה... ובקשה אחת לי אליך ה' - די! אל תשלח ידך לנערים, אל תיתן לאימהות לקבור את ילדיהן, תן שלום ושלווה בארץ ובעולם ותן לאור לגבור על החושך.

כך זכיתי להבין את דברי רבותיי בדבר הגאולה שזכינו בדורנו. וכבר דרשו חכמים שביום שיחול שביעי של פסח יחול יום העצמאות של מדינתנו, ואין לנו הוכחה גלויה מכך לגאולה המבצבצת ועולה. בדורנו אנו צועדים בתוך ימיה הראשונים של מלכות משיח בן דוד, וביטוייה של מלכות זו היא שירת נשים. חכמים דרשו במדרשי גאולה על אשת מלכות הפועלת יחד עם המשיח בהנהגת עם ישראל. הנשים היו אלו שזכו להרים את ערך האחיזה שלנו בארץ, הן אלו שהרימו את הלאומיות. רק הנשים יכולות להשמיע את שירת דבורה, שהיא שילוב ייחודי של שופטת ושל נביאה, כשלידה שירת חנה העוסקת ברות. על כן לא לחינם נשמע קולן בימים אלו. איתן נזכה לגאולה בבחינת "היִשְׁבֶּת פְּצָנִים, תְּבָרִים מְקַשְׁיָם לְקוֹלָהּ תִּשְׁמַעֲנֵי".

ה' בדורנו זכינו לזה", אמרו רבותיי. בשורה זו הייתי מהפך – כיצד זכינו לה בדורנו? של מי הייתה השירה בדורנו?

לימים, כששמעתי את תורתו של מניטו, מצאתי פשר לדברים. מניטו עמד על אישיותו של משה רבנו בתור הגואל שמוציא אותנו ממצרים ובתור נותן התורה. לדבריו, אין זה הכרחי שאותו אדם יישא את שני הייעודים האלו בקרבו. משה רבנו נולד כאישיות חיצונית לאומה, "איש מצרי". הוא גדל כ"נסיד מצרים", איש המכיר בסדרי שלטון וטכסיסי מלכות. מבחינה זו רומה משה כמשחרר העם לחזוה המדינה המתחדשת. כמוהו, הרצל גדל באירופה, וזכה להוביל את חזון הציונות והמדינה. שניהם מבינים שאין תקווה לעם היהודי במצרים או באירופה ושיש צורך לצאת ממצרים. שניהם מתעוררים מוסרית בעקבות אירועים רומים, וישנם עוד קווי דמיון שרשימה זו קצרה מלהכיל. השוני ביניהם הוא שעל משה הוטלה שליחות נוספת – לתת תורה. תפקיד זה לא הוטל על הרצל. הרצל קיבל את החלק המדיני ואילו החלק הרוחני-תורני היה באחריות הרבנים.

ברגע שנפתח לי פתח להבנת שירתו של משה, פניתי לדמות המזוכרת לאחרי: יהושע. כשהרהרתי מי מעשיו קרבים ליהושע, עלתה בי בראשונה דמותו של דוד בן גוריון. ספר יהושע מתאר בחלקו הראשון את המלחמה הלאומית של כיבוש הארץ, מהלך המתרחש על ידי איחורם של כל השבטים בראשותו של יהושע שר הביטחון וראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל הראשונה. חלקו השני של הספר מתאר את חלוקת הנחלות וההתנחלות. העם מתקדם צעד אחר צעד, דונם פה דונם שם, עיר פה ומושב שם. הוא בונה את יישוביו בראשי ההרים ועל הגבולות ובכך מתחילים להיווצר שרטוטי המפה של ארץ ישראל.

יהושע בן נון זכה להערכת יתר אצל בן גוריון. הוא היה סמל למופת ציוני, דמות להודות. לאחר מלחמת העצמאות עשה בן גוריון הקבלה בין תקופתו לתקופת יהושע. התנ"ך היה לבן-גוריון מקור השראה לא רק לעיצוב ייעודיה של מדינת ישראל ודמותה, אלא גם לקווי המתאר של צה"ל ולצביונו המוסרי. בן גוריון איחד את כל לוחמי המחנות והפלמ"ח לגוף צבאי אחד, כפי שיהושע איחד בתחילה את השבטים. בן-גוריון הגדיר את צה"ל כצבא העם כפי שהיה הצבא היהודי בתנ"ך.

בעיצומה של מלחמת העצמאות השווה בן גוריון את השלבים הראשונים של מלחמת העצמאות לכמה מפרקי ספר יהושע. הוא מצא דמיון רב בין המלחמות

עוצמתו של שביעי של פסח טמונה בשירת הים הנקראת במהלכו. על רגעים אלו כתבו גדולי המשוררים בספרד פיוטים רבים המתארים את קריעת ים סוף ואת שירת משה וישראל. אולם פיוט שנהגו לשורר יהודי מרוקו, היה מעורר את כל הקהל בהתרגשות ובחוויה ייחודית. הפיוט משמש מעין רשות לפני שירת הים הנאמרת בסוף פסוקי דזמרא ולאחריו אומרים את שירת הים:

אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת מִשָּׁה, שִׁיר לֹא יִנָּשֶׂה, אֲזִ ישִׁיר מִשָּׁה אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה / אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת מְרִים, עַל שְׁפַת הַיָּם, וְתַעַן לָהֶם מְרִים אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה / אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת יְהוֹשֻׁעַ, בְּהַר הַגְּלִבְוֵי, אֲזִ ישִׁיר יְהוֹשֻׁעַ, אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת דְּבוּרָה, בְּהַר תְּבוּרָה, וְתַשֵּׁר דְּבוּרָה אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה / אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת חָנָה, עַם בְּעֵלְהָ אֶלְקָנָה, וְתַשֵּׁר חָנָה אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה / אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת דָּוִד, מְזֻמָּרוֹתִים יְצִמִיד, וְיִדְבַר דָּוִד אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת שְׁלֹמֹה, בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אָמוֹ, שִׁיר הַיְשָׁרִים אֲשֶׁר לְשֹׁלֹמֹה / אֲשִׁיחָה פְּשִׁירַת יִשְׂרָאֵל, בְּבֵיאת הַגּוֹאֵל, אֲזִ ישִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה.

נזכר אני בימי נעוריי יושב בבית הכנסת. טרם קריאת התורה דרשו רבני הקהילה. איני זוכר שבת של מי הייתה – שבת של אבי או רבי חיים שושנה, לשעבר אב"ד במרוקו. אותה השבת נדרשה דרשה שעסקה בפיוט "אשירה כשירת משה". שמעתי את אשר שמעתי. נער הייתי ולא ידעתי לשאול וכשגדלתי וידעתי לשאול לא היו רבותיי בחיים. נשארתי תמה על אותה דרשה והייתי מהפך בה דורש כך וכך. כשהעליתי את דבריהם בפני מספר חכמים ענו ואמרו לי "אין למדין מן השירה".

ידעתי אני שרבותיי היו מבעלי השירה והיו שוקלים בפלס ובמשקל כל שורה וכל מילה. שירתם הייתה בבחינת נבואה ומתוך כך נשארתי חסר בדרכי. ובכל שנה בעת שמיעת פיוט זה הייתי משתעשע בדרשותיהם, מנסה למצוא דרך ליישוב השירה, אך לא זכיתי להבינה ושוב החזרתיה למצולות ים. עד לאותו היום שבו שמעתי תורה אחת מהרב מניטו אשר פתח לי פתח בהבנת דברי רבותיי והשתעשעתי בדבריהם, והרי הדרשה שנתעלמה ממני.

המשחרר והכובש

"הגאולה העתידית תתרחש כאשר יתקיימו שלושת בעלי השירה הראשונה (משה, יהושע ומרים), וברוך